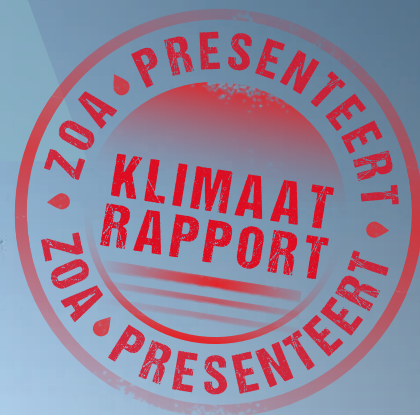

ZOMER
2022

We
zijn
er...

...ook met noodhulp
in Oekraïne

REINIER VAN DEN BERG:
*'Soms voel
ik me een
onheilsprofeet'*

NOODHULPTEAM:
*'Ellende
went nooit'*

'Maak mensen weerbaar tegen

klimaatverandering'

ZOAC

van noodhulp
naar wederopbouw

6

Op de vlucht voor klimaatverandering

'Steeds meer gebieden worden onleefbaar'

8

'Mijn geloof is minder blij geworden'

16

Noodhulpteam kijkt leed recht in de ogen

22

LICHT voor vluchtelingen

25

'ZOA heeft extra vonkje'

- 03 Voorwoord
- 04 Actueel
- 10 ZOA-nieuws
- 14 Worldmap: klimaatverandering in 3 landen
- 19 Collectanten in de spotlight
- 24 Race for Refugees
- 25 Scholen wandelen voor water
- 26 2021 in cijfers
- 27 Uitgelicht: Rentmeester Martin Visscher

De stille oorlog

Op het moment dat ik dit schrijf, staan de kranten nog steeds vol met het afschuwelijke nieuws vanuit Oekraïne.

Steden die kapotgeschoten worden en een recordaantal mensen op de vlucht. Wat komt oorlog ineens dichtbij! Als ZOA staan we klaar om te helpen; ons team is ter plaatse om hulp te verlenen. Tegelijkertijd blijven we hopen op en bidden om vrede.

Deze oorlog in Oekraïne doet mij ook stilstaan bij al die andere oorlogen in landen als Jemen, Zuid-Sudan en DR Congo. Dat zijn de zogeheten 'vergeten oorlogen', waar mensen al vele jaren gebukt gaan onder de gevolgen van gewelddadige conflicten en burgeroorlog.

En dan is daar ook nog de 'stille oorlog': namelijk het gevecht tegen klimaatverandering. Steeds sterker en vaker zien wij de strijd die mensen moeten voeren tegen de gevolgen van klimaatverandering. Regens die eerst uitblijven, maar dan ineens met te grote hoeveelheden uit de hemel komen; meer cyclonen die veel kapotmaken; of enorme droogte, soms jaren achtereen. Wij zien dit in veel landen waar wij werken. Het leidt tot honger

en onzekerheid over de toekomst, met gedwongen migratie als gevolg.

In Nederland is klimaatverandering iets waar we ons zorgen over maken richting de toekomst. In een land als Madagaskar is het al de realiteit van vandaag. Als ZOA zetten we ons daarom volop in om deze mensen te helpen om beter bestand te zijn tegen klimaatverandering. In dit magazine lees je meer over ons zojuist gelanceerde rapport over de gevolgen van klimaatverandering én klimaatweerbaarheid. Verder lees je in dit magazine onder andere een interview met weerman Reinier van den Berg en met medewerkers van ZOA's Noodhulp-team. Zij vertellen hoe ze omgaan met het vele leed dat ze tegenkomen.

Laten we zo allemaal de strijd aanbinden tegen klimaatverandering en samen omzien naar Gods schepping.

Chris Lukkien
Algemeen Directeur ZOA

'Steeds vaker moeten mensen strijd voeren tegen de gevolgen van klimaatverandering'

•
•
• **Helden**
• **aan de grens**
•
•

Stella en Adrienn zijn blij met hun plekje in het huis van Kinga. Ze vluchtten met hun moeder uit Oekraïne en vonden veiligheid en onderdak bij Kinga in Hongarije, net over de grens. En al is haar huis klein, haar deur staat wijd open. Kinga vangt maar liefst elf vluchtelingen op in haar woning. Ze is één van de vele lokale helden die mensen - op de vlucht voor het Russische oorlogsgeweld - helpen. ZOA ondersteunt plaatselijke initiatieven in Oekraïne, helpt de meest kwetsbaren met financiële middelen en verleent noodhulp.

ZOA presenteert rapport over gevolgen van klimaatverandering

‘Opwarming aarde leidt tot nieuwe conflicten en vluchtelingen’

Van zeespiegelstijging tot verwoestijning, langdurige droogte tot overstromingen, plagen en ziektes, verandering van seizoenen: de gevolgen van klimaatverandering zijn wereldwijd voelbaar. Voor de meest kwetsbare mensen kunnen deze veranderingen fataal zijn. Daarom publiceert ZOA een rapport over de gevolgen van klimaatverandering én hoe we mensen kunnen helpen.

TEKST KLAASJAN BAAS // BEELD JOOST BASTMEIJER, JOPPE HAMELIJNCK, MARJAN VAN DER MEER, PRIVÉ

De ene klimaatvluchteling is de andere niet, dat wordt wel duidelijk uit het ZOA-rapport *Klimaatverandering, van schaarste tot conflict*. De één moet vertrekken vanwege de oprukkende zeespiegel, een ander zoekt een nieuwe toekomst omdat door droogte oogsten mislukken of het vee sterft. "Dat is nog maar het begin van de keten. Doordat vluchtelingen op andere plekken komen waar ook schaarste heerst, ontstaan er nieuwe conflicten. Dat leidt weer tot extra

vluchtelingenstromen", zegt Joël Voorde- wind, één van de schrijvers van het rapport. Veel vluchtelingen trekken bovendien naar de steden, zonder dat ze de ervaring of opleiding hebben om daar werk te vinden. "We zien dan ook vaak dat jongeren daar opgroeien zonder enig perspectief, wat ze vatbaar maakt voor ronselaars van bijvoorbeeld extremistische islamitische groeperingen." Mensen op de rand van het bestaan zien migratie vaak als de enige oplossing om

op dat moment te overleven, maar in de praktijk kan dit een kettingreactie veroorzaken die tot nog meer ellende leidt. "Het is logisch dat mensen op de vlucht slaan, maar het is niet de oplossing", benadrukt Voorde- wind. "We kunnen beter proberen om mensen weerbaar te maken tegen klimaatverandering op de plek waar ze wonen. Daarom investeert ZOA in bijvoorbeeld aangepaste gewassen en gereedschap, waterbeheer en conflictbeheersing."

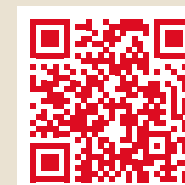
‘Door klimaatverandering is het weer onvoorspelbaar geworden en zijn de risico’s op misoogsten enorm toegenomen. Problemen in deze fragiele regio’s, zoals gebrek aan voedsel en water, worden daardoor versterkt.’

Desirée van Kooten (Ontwikkelingssocioloog)

Klimaatverandering, van schaarste naar conflict

Drs. Joël Voorde- wind (Speciaal Ambassadeur ZOA) en ir.dr.s. Desirée van Kooten (Ontwikkelingssocioloog) hebben zich bij het schrijven gebaseerd op eigen veldonderzoek, experts van ZOA (onder meer op het gebied van Voedselzekerheid, Water, Sanitatie en Hygiëne) en bestaande literatuur en onderzoeken.

Download nu:

zoa.nl/klimaatrapport

ZO WERKT ZOA AAN KLIMAATWEERBAARHEID

- **Climate Smart Agriculture:** de kern van deze aanpak is, dat je zoekt naar wat er wél kan met nieuwe klimatologische omstandigheden. Zo zijn er gewassen die juist heel geschikt zijn voor drogere, warmere of nattere gebieden. Dat geldt niet alleen voor gewassen, maar ook voor vee- teelt, bebossing en visserij. Hiermee pakken wij de onderling samenhangende uitdagingen van voedselzekerheid en klimaatverandering aan.
- **Vredescomité’s:** door klimaatverandering kunnen er makkelijk conflicten ontstaan over schaarse middelen, zoals water of land. De belangen van akkerbouwers, herders, overheden en burgers kunnen soms recht tegenover elkaar staan. Wij proberen zoveel mogelijk betrokkenen bij elkaar te brengen in een soort bestuur, waardoor de mensen samen nadenken over het eerlijk verdelen en beheren. En dan blijkt: als mensen samen aan tafel zitten, leren ze elkaar te begrijpen en daar rekening mee te houden. Eigenlijk is het een exotische toepassing van het oer-Nederlandse ‘polderen’.
- **Green jobs:** klimaatverandering kan betekenen dat je werk ophoudt en je op zoek moet naar een nieuwe baan. Bijvoorbeeld boeren of herders die door de droogte geen inkomen meer hebben. Maar werk is vaak schaars op deze plekken. Om van de nood (klimaatverandering) een deugd te maken, investeren we in duurzame banen. Zo creëren we werkgelegenheid in verschillende sectoren van de economie, waardoor de milieupact van deze sectoren vermindert.

‘Vluchten is niet de oplossing’

Joël Voorde- wind

Selina uit Amudat, Uganda

"Voorheen hadden we hier overal groen gras, maar nu is het struikachtig geworden. Grasland is er bijna niet meer. Mensen met dieren moeten uitwijken naar andere districten. De seizoenen zijn niet meer wat ze waren."

Klimaatverandering zet wereld op z'n kop 'Sommige gebieden worden onleefbaar'

Zuid-Sudanezen herstellen samen een dijk om hun huizen bij de stad Bor tegen het wassende water te beschermen.

Het klimaat verandert in rap tempo en de gevolgen zijn nu al dramatisch voelbaar, zoals in ons rapport over klimaatverandering te lezen is. Is daar iets tegen te doen? ZOA sprak met waterexpert Timmo Gaasbeek: "Mensen minder kwetsbaar maken. *That's the way to go.*"

TEKST ANNEKE BOLT // BEELD PETER CATON, ZOA, PRIVÉ

We kunnen er al lang niet meer omheen: de aarde warmt op, als gevolg van menselijk handelen. Temperaturen stijgen en regenpatronen veranderen. Met een scala aan maatregelen en politieke doelstellingen proberen (wereld)leiders de gevolgen ervan te beperken. Dat is belangrijk en zeer urgent, zegt waterexpert Timmo Gaasbeek. "Maar wat we nu doen om de uitstoot van broeikasgassen te beperken, heeft pas over twintig of dertig jaar effect. Tot die tijd blijft de opwarming doorgaan." De impact ervan op mensenlevens is

groot, vooral voor de meest kwetsbaren. De Verenigde Naties voorspellen dat zonder acuut ingrijpen op de oorzaken van klimaatverandering, het aantal klimaatgerelateerde rampen toeneemt. De Wereldbank heeft berekend dat er in 2050 mogelijk 216 miljoen klimaatvluchtelingen zullen zijn (zie het klimaatrapport van ZOA).

Regens intenser

"Seizoenen veranderen. Soms zijn ze korter, soms langer. Regenbuien worden intenser en het wordt warmer", vertelt

Timmo, die onder meer voor ZOA in Cambodja, Sudan en Sri Lanka werkte. Nu is hij themadeskundige Water voor het ministerie van Buitenlandse Zaken. Gaasbeek begeleidt projecten rondom integraal waterbeheer, voedselzekerheid en klimaat in Rwanda en Oost-Congo. In zijn vrije tijd is hij bezig met een onderzoek naar klimaatverandering in de Sahel en de gevolgen daarvan op voedselzekerheid in de regio. "Niet alles komt door klimaatverandering. Er zijn ook schommelingen. Maar het valt overal op hoe vaak oudere

mensen zeggen dat het weer echt anders is dan toen ze jong waren." Flinke delen van India bijvoorbeeld kampen met stijgende temperaturen en een gebrek aan water voor de groeiende bevolking. In de kustgebieden van Vietnam wordt de rijstteelt moeilijker vanwege het opkomende zeewater. Op het Afrikaanse continent leveren veranderende regenpatronen de grootste problemen op.

Eten verbouwen lastiger

"Het is niet zo dat het overal natter of droger wordt", legt Timmo uit. "Er zijn veel plekken waar niet meer of minder regen valt, maar waar alleen de buien heftiger zijn. Die veroorzaken overstromingen. Tegelijk zakt minder water in de grond voor de gewassen. En zo neemt de productiviteit van de landbouw af." Boeren worden kwetsbaarder als oogsten tegenvallen. En juist in Afrika zijn al relatief veel gezinnen die maar net kunnen rondkomen. "Het wordt gewoon steeds lastiger om eten te verbouwen", zegt Timmo. In Oost-Afrika wordt een van de twee regenseizoenen steeds korter. Verder naar het zuiden zijn vaker cyclonen die veel kapotmaken. In de Sahel lijkt de regen toe te nemen, maar zitten hogere temperaturen oogstbrengsten in de weg. "Veel boeren kunnen hierdoor steeds minder goed met risico's omgaan."

Klimaatvluchtelingen...

Waar onvoldoende eten is, trekken mensen weg. De bevolkingsgroei in Afrika versnelt dit proces. "Sommige gebieden worden op termijn onleefbaar", vertelt Timmo. "Het wordt daar langzamerhand onmogelijk om iedereen te voeden en van water te voorzien. Dan zie je dat mensen van het platteland naar de stad trekken of de grens overgaan, op zoek naar een inkomen." Klimaatvluchtelingen worden ze wel genoemd. Een precieze definitie van dit begrip is volgens hem moeilijk te geven. Het vluchtelingenverdrag maakt onder-

scheid tussen economische en oorlogsvluchtelingen. "Uiteindelijk vertrekken de meeste klimaatvluchtelingen om economische redenen, maar alleen omdat ze echt niet kunnen blijven. Als je vee verhongert of als je akker onder water staat, moet je wel weg om te kunnen overleven."

Wereldbank: mogelijk 216 miljoen klimaatvluchtelingen in 2050

... en oorlogsvluchtelingen

Tegelijk zorgt klimaatverandering indirect ook voor een toename van oorlogsvluchtelingen. Conflicten kunnen toenemen. "Als dingen schaars worden, krijgen mensen ruzie. Dat blijft vaak vrij lokaal, behalve als er grotere politieke belangen meespelen. Een probleem van een andere orde is als grote groepen mensen hun levensonderhoud kwijtraken. Vaak trekken ze dan naar sloppenwijken. Hun kinderen hebben daar meestal weinig toekomstperspectief; ze kunnen relatief gemakkelijk gerekruteerd worden door mensen die kwaad willen. Dit kan een verwoestend effect hebben."

Meer weerbaarheid

ZOA ziet deze zorgwekkende trends. Daarom werken wij met speciale methodes in gebieden waar mensen kwetsbaar zijn als gevolg van klimaatverandering en conflicten. Het doel? Hun weerbaarheid vergroten. Timmo: "Mensen minder kwetsbaar maken. *That's the way to go.*"

Bijvoorbeeld via het 'Plan Intégré du Paysan' (PIP), een in Wageningen ontwikkelde aanpak die ZOA toepast in Burundi en Congo, gefinancierd door de achterban van ZOA en het ministerie van Buitenland-

se Zaken. PIP laat boerenfamilies zelf hun toekomstvisie uitwerken en nadenken over het duurzamer en productiever maken van hun bedrijf. "Zo worden mensen gestimuleerd te kijken naar wat ze nu willen en te zoeken naar oplossingen voor problemen, die onder meer door klimaatverandering veroorzaakt worden. Op deze manier durven ze sneller te investeren in groei en betere gewassen."

Risico's verminderen en doen waar je in gelooft. Met die insteek kan volgens Gaasbeek de kwetsbaarheid verminderd en de productiviteit in de landbouw verhoogd worden. En blijf kijken naar het grote plaatje, zowel geografisch als in de tijd, zegt hij. "Klimaatverandering dwingt ons daartoe. Anders blijven we pleisters plakken."

Khadeja uit Al Fao, Sudan

"Op 21 juli 2021 overstroomde mijn stad, als gevolg van extreem zware regenval in de maanden ervoor. De Nijl spoelde 1500 huizen weg en maakte 7500 mensen dakloos. Ik was één van hen. Sindsdien woon ik met mijn vijf kinderen in een vluchtelingenkamp."

ZOA schaal op in Oekraïne

De nood in Oekraïne is zo groot dat ZOA een team heeft gevestigd in Oezjhorod, in het zuidwesten van Oekraïne. We verlenen noodhulp en verstrekken cash aan ontheemden. Kwetsbare vluchtelingen, zoals alleenstaande moeders en ouderen, ontvangen maandelijks een bedrag, digitaal of contant. Zo kunnen ze zelf aanschaffen wat ze het hardst nodig hebben, bijvoorbeeld een paar schoenen of medicijnen.

Opbrengst

De ZOA-collecte, die dit jaar zowel huis-aan-huis als online was, heeft het voorlopige bedrag van maar liefst

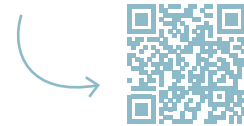
€921.000,-

opgeleverd! Houd onze socials in de gaten voor de definitieve opbrengst. **Alle vrijwilligers hartelijk dank!**

Autowassen

Wat hebben pannenkoekenplanten, autowassen en aquarellen met Oekraïne te maken? Op het eerste gezicht niets, totdat je naar de site kominactievoorzoa.nl gaat. Veel mensen zijn in actie gekomen voor noodhulp aan vluchtelingen uit Oekraïne. Inmiddels is €27.218,- opgehaald! Doe jij ook mee?

Ondernemen in crisistijd

We ontkomen er niet aan: crisissen volgen elkaar op in deze wereld. Of het nu gaat om klimaatverandering, corona, de oorlog in Oekraïne of de toenemende inflatie. Iets nieuws ondernemen of je onderneming door een crisis heen leiden is een hele klus. ZOA organiseert op 28 september een ZOA Business Event met het thema 'Ondernemen in crisistijd'. Geef je alvast op via www.zoa.nl/business-event! Tijd en locatie volgen nog.

ZOA EXPERIENCE

ZOA is er ook op events!

Onze unieke 'ZOA Experience' is te bezoeken tijdens Opwekking 3 t/m 6 juni en New Wine van 23 t/m 29 juli in Liempde.

Weerman Reinier van den Berg:

'WE SPELEN MET VUUR!'

Hij is bekend als vaste weerman bij RTL4, maar daarnaast runt Reinier van den Berg (60) een sprekersbureau over duurzaamheid. "Soms voel ik me een oudtestamentische onheilsprofeet met een hoopvolle boodschap: als we ons gedrag veranderen kunnen we het tij nog keren."

TEKST KLAASJAN BAAS // BEELD CARLA MANTEN, PETER CATON, PETERPAUL BAKKER

'Bij mensen moet eerst het water aan de lippen staan voordat er iets verandert'

LUCHT

"Het kwam me bijna letterlijk aanwaaien", vertelt Reinier over zijn jonge belangstelling voor het weer. "Mijn broer was altijd bezig met weer en wind, en ik ging meedoen. Op de basisschool wist ik al dat ik nieuwslezer bij het Journaal wilde worden, zodat ik de weerberichten kon voorlezen." Na zijn studie Luchtverontreiniging ging hij aan de slag bij het nieuwe bedrijf van zijn broer: Meteoconsult. Zijn eerste tv-optreden was in 1986. Inmiddels is Reinier één van de meest bekende en langzittende weermannen van Nederland.

VUUR

Het weer presenteert Reinier nog altijd met evenveel passie, maar inmiddels heeft hij een eigen 'duurzaam' sprekersbureau. "Het besef groeide al langer in mij, maar de laatste jaren wordt het steeds urgenter: We spelen met vuur! De schepping wordt bedreigd. De bodemkwaliteit, biodiversiteit

'De aarde is als een doodzieke patiënt'

en de bossen staan onder grote druk. Toch is het niet hopeloos. De aarde is als een doodzieke patiënt. De dokter heeft hem bijna opgegeven, maar geeft hem nog een kans als hij zijn levensstijl radicaal omgooit. Kunnen wij dat opbrengen?" Het veranderen van onze westerse levensstijl is verschrikkelijk moeilijk, erkent ook Reinier. "Ik ben niet roomser dan de paus. Mijn voetafdruk is nog veel te groot. Ik eet vegetarisch, maar ik heb nog steeds een auto en een mobiel. Met ons sprekersbureau proberen we klimaatneutraal te zijn. Alles wat we doen, compenseren we door bomen te planten in een verantwoord project."

WATER

Al meer dan 25 jaar geen Elfstedentocht en vorig jaar zomer werd Zuid-Limburg geteisterd door overstromingen. De klimaatcrisis zorgt in Nederland al voor weersextremen, maar wereldwijd zijn die gevolgen nog vele malen groter. "We zien een brede strook rond de evenaar waar de effecten het meest levensbedreigend zijn. Er heerst daar schaarste en de producten die boeren verbouwen zijn vaak klimaatgevoelig, zoals koffie. Naast temperatuur vertaalt de klimaatcrisis zich vooral in 'water': overvloedige regenval, overstromingen of extreme droogte – uitersten die zich vaak afwisselen in dezelfde gebieden. Het heeft directe gevolgen voor de landbouw en daarmee voor de vraagstukken rond honger en dorst." Ook in veel landen waar ZOA werkt, groeit de crisis door de verandering van het klimaat. Mensen verhongeren doordat oogsten mislukken, anderen slaan op de vlucht door overstromingen. Door de verplaatsingen van mensen ontstaan er nieuwe conflicten over het schaarse land. "Mensen vluchten omdat ze wanhopig zijn, maar het liefst blijven ze op hun plek. Daar zit ook sleutel voor goede ontwikkelingshulp: help mensen om zich aan te passen aan de weersextremen op de plek waar

Roda Your (48) geeft haar spruiten water, terwijl haar zoon een andere gieter brengt. ZOA werkt in verschillende gebieden van de stad Bor in Zuid-Sudan om de voedselzekerheid te verbeteren van boeren die getroffen zijn door overstromingen.

ze wonen. Zorg voor gewasdiversificatie: bijvoorbeeld mangobomen en bananenplanten die schaduw geven aan de koffie-

'Mensen vluchten, maar het liefst blijven ze op hun plek. Daar zit de sleutel voor goede hulp'

plant. En zet in op watermanagement: het opvangen van te veel water in bassins voor de drogere perioden. Ik geloof heel erg in een klimaatadaptieve aanpak."

AARDE

Het onheil van de klimaatverandering lijkt onafwendbaar op ons af te komen. Zelfs

met een uiterste inspanning voorspellen de wetenschappelijke modellen een ongekende catastrofe. Is God zijn wereld vergeten? "Nee, dat geloof ik niet. Ik houd me vast aan de belofte in Johannes 3:16: 'Want alzo lief had God de wereld...' Als gelovig wetenschapper heb ik de scheppingskracht gezien, hoe onwaarschijnlijk mooi en doordacht deze aarde is gemaakt. Wij zijn daar als rentmeesters over aangesteld. In plaats van 'duurzaamheid' spreek ik ook liever over 'rentmeesterschap', want daar spreekt meer zorg uit. God heeft ons een perfecte schepping gegeven met een heldere opdracht om er goed voor te zorgen. De mens heeft er als rentmeester echter niet veel van gebakken: de aarde is uitgeput en uitgewoond."

NIEUWE AARDE

Hij voelt zich wel eens een oudtestamentische onheilsprofeet, geeft Reinier aan: het is soms spreken tegen een muur en het is moeilijk om hoop te blijven bieden. "Door al het lijden dat ik in de wereld zie, is mijn

geloof wel minder blij geworden, ja. Toch heb ik de hoop niet opgegeven dat we vanuit de kennis die we hebben, kunnen werken aan een rechtvaardigere en schonere wereld. Uit de praktijk blijkt echter dat bij de mensen eerst het water aan de lippen moet staan voordat er iets verandert. En dan heb ik het over verandering door menskracht, niet theologisch. Vanuit mijn geloof verwacht ik een toekomst waarin Gods Koninkrijk leidend is. Maar dat kan ook nog duizend jaar duren. We moeten standvastig vasthouden aan Gods liefde voor deze wereld. Meer hebben we niet." ←

Een verdieping van dit gesprek met Reinier is te beluisteren in onze podcast:

Klimaatcrisis woedt overal

Klimaatverandering heeft veel impact op de landen waar we werken. We nemen er drie onder de loep: Colombia, Madagaskar en Irak.

TEKST MONIQUE BOOM // BEELD LIEUWE DE JONG, MEDAIR, LIVING IMAGE

Colombia telt miljoenen vluchtelingen en ontheemden. We werken in de regio La Guajira en in Arauca, waar we de meest kwetsbare vluchtelingen helpen met onder meer schoon drinkwater, sanitaire voorzieningen en elektronische cards voor inkopen onderweg.

Het schiereiland La Guajira is één van de droogste en heetste gebieden in Colombia: het ondervindt de sterkste temperatuurstijging en neerslagvermindering. Wetenschappers voorspellen dat het gebied zeker twintig procent minder regen zal ontvangen in de toekomst. Het afgelopen

decennium kende La Guajira al een extreme droogte en dit zal verergeren door 'De link tussen droogte en klimaatverandering is vrij direct', zegt Harm Bouta, ZOA's specialist op het gebied van Water, Sanitatie en Hygiëne. "Toenemende temperaturen leiden tot hogere verdamping van waterbronnen, gewassen en grond. Hierdoor

drogen rivieren, meren, gewassen en bodems uit, wat weer leidt tot minder neerslag. Na verloop van tijd verslechtert de bodem of leidt het zelfs tot verwoesting ervan, wat nu in La Guajira gebeurt." In de kustgebieden van La Guajira is er juist water in overvloed, maar dat water is veel te zout. Een stijgende zeespiegel kan namelijk (ook in ons land!) leiden tot zouter grondwater en verzilte waterbronnen. Dit proces van verzilting is heel moeilijk om te keren. Ons team in Colombia bekijkt nu de mogelijkheid om met een waterpomp op zonne-energie zeewater te ontzilten, zodat dit drinkbaar wordt.

COLOMBIA Verdamping en verzilting

IRAK Gevoelig voor conflict

Het regent steeds minder in Irak. Het land is voor de toegang tot schoon drinkwater bijna volledig afhankelijk van buurlanden. Helaas maken droogte en schaarste mensen kwetsbaar voor de verleiding om zich aan te sluiten bij militaire groeperingen...

Irak kent, zoals veel andere landen, een decennialange periode van conflict en onrusten. Daardoor is de agrarische sector in verval geraakt, en kan er dus ook niet op de droogte geanticipeerd worden. En dat terwijl bijna een kwart van de mensen in Irak van de landbouw leeft. "Boeren hebben te maken met droogte, plagen én een tekort aan goede zaden en bodembewerkers", bevestigt Inge de Vos, ZOA's specialist op het gebied van voedsel en levensonderhoud. Op deze manier gaan

oogsten verloren en sterft vee. Gezinnen komen zonder inkomsten te zitten, waardoor mensen soms in de verleiding komen om zich aan te sluiten bij militaire groeperingen, wat weer conflicten aanwakkert. (Lees meer hierover in ons rapport *Klimaatverandering, van schaarste tot conflict* op www.zoa.nl/klimaatrapport).

ZOA maakt mensen in Irak weerbaar tegen de gevolgen van klimaatverandering. We richten ons op het herstel van de landbouw en de voedselproductie, onder meer door materialen en trainingen. Zo verminderen

we de afhankelijkheid van voedselimport en ontstaat een sterkere lokale economie. Jongeren hebben hierbij onze speciale aandacht. We zien hen niet als een verloren generatie, maar zetten ons in om hen aan het werk te helpen. Bekijk onze video:

MADAGASKAR 'De regen is ons vergeten'

Geen conflict en toch een hongersnood. In Madagaskar leidt klimaatverandering direct tot voedselschaarste. Naast droogte teisteren zandstormen en sprinkhanen het land.

"Ik word zo moe van de zoektocht naar eten elke dag", vertelt Célestine. De 61-jarige oma woont met vier van haar kleinkinderen op Madagaskar. Door de extreme droogte op het eiland mislukken oogsten en raken kinderen ernstig ondervoed. "De regen is ons vergeten", wanhoopt ze. "De buitjes die we af en toe krijgen, dringen niet eens tot ons land door. We gaan vaak naar bed met een lege maag."

Door zijn ligging is Madagaskar gevoelig voor extreem weer. Vooral het zuiden van

dit land kampt met grote droogte. In de afgelopen vijf jaar viel er half zoveel regen als normaal. Rivieren drogen op, vruchtbare grond verdroogt en vee sterft. Van de 3,2 miljoen inwoners in het zuiden van het land lijden er meer dan 1,3 miljoen honger. De nood is zo hoog dat moeders hun kinderen sprinkhanen, bladeren en cactus-

sen te eten geven. ZOA biedt samen met Medair hulp, onder andere door het opzetten van een mobiele voedingskliniek voor met name ondervoede kinderen en zwangere vrouwen. Ook wordt de toegang tot schoon drinkwater verbeterd door het inzetten van vrachtwagens met water en het bouwen van opslagplaatsen voor water.

ZOA's noodhulpteamleden
Hielke en Ina:

'Niet alleen rijst geven, maar ook aandacht'

Ons noodhulpteam komt als één van de eersten aan op de 'plekken des onheils': na een ramp of bij een oorlog. Het ontmoet wanhopige vluchtelingen en hoort afschuwelijke verhalen. Dat zo iets je niet in de koude kleren gaat zitten, vertellen Ina Hogendoorn en Hielke Zantema.

TEKST MONIQUE BOOM // BEELD LIEUWE DE JONG, JILKE TANIS, MEDAIR, ZOA

Hielke Zantema (33)

Tel daar het leed van vluchtelingen bij op...

"Ja, ongelofelijk. Toen ik 15 jaar geleden studeerde, leerde ik dat er 40 miljoen mensen op de vlucht zijn, nu zijn het er circa 83 miljoen. Vechten tegen de bierkaai lijkt het. Maar ik ben er eigenlijk heel simpel in: ik kan sommige dingen beïnvloeden en andere niet. Dat wat ik kan doen om het leed te beperken, dat doe ik."

Heeft het leed van vluchtelingen jou persoonlijk veranderd?

"Vroeger was mijn geloof meer dichtgetimmerd en wist ik het allemaal zo goed. Dat is niet meer zo. We erkennen dat God barmhartig is en beschermt, maar als er morgen een cycloon voorbijtrekt en je verliest een kind, dan ontstaat er een spanningsveld. Ik zoek het ook niet meer in een groter plan, daar heb ik te veel ellende en waanzin voor gezien. Tegelijk

'Ik wil het leed recht in de ogen kijken en er iets mee kunnen doen'

merk ik dat het enorme leed mij motiveert en inspireert om mijn werk te doen, hoewel ik me realiseer dat noodhulp slechts een pleister op de wonde is. Een oorlog stoppen kan ik niet."

Als ik naar een ramp- of oorlogsgebied ga en ik land op het vliegveld, dan sta ik meteen op scherp. Het is een 24/7 alertheid die pas 'uitgaat' als ik weer thuis ben.

Toen ik eens uit mijn hotelkamer in Ethiopië stapte, kwam ik militairen op de gang tegen met kogels om hun nek. Zelfs nu voel ik nog de dreiging als ik erover praat, het gaat toch in je lijf zitten. Het werk is ook niet zonder gevaar. Bij een checkpoint word ik er vaak uitgevist vanwege mijn witte huidskleur: ze willen dan weten of ik een spion of journalist ben. Enerzijds blijf ik nuchter, maar tegelijk wil ik mijn gevoelens niet uitschakelen, want ze zijn belangrijke voelsprietten. In Oekraïne ging het luchtalarm een paar keer af en er gebeurde gelukkig niets, maar dat weet je niet van tevoren. Die onvoorspelbaarheid maakt dat je continu gespannen bent.

Hoe voel je je meestal als je thuiskomt?

"Moe, heel erg moe. In Oekraïne trof mij de verbijstering van mensen over wat hun was overkomen. En dan de rijen bij de grens, heel heftig, vrouwen met kinderen, uren in de kou. Een omaatje had dagenlang in een schuilkelder gezeten, met moeite in een overvolle trein kunnen stappen, haar zoons en kleinzons achterlatend. In Madagaskar zag ik ondervoede kinderen: baby's van zes maanden, lichter dan ons dochttertje van drie maanden. Dat contrast was onvoorstelbaar groot. Het raakte me enorm."

Hoe ga je ermee om?

"Ik zie het, maar sluit me niet af. Ik wil het leed recht in de ogen kijken en er iets mee

kunnen doen. Maar ik moet er thuis wel over praten, met mijn vrouw en - als ik daaraan toe ben - met een psycholoog. Eerst wil ik gewoon thuis zijn en mijn kinderen knuffelen. In het moment zijn en koesteren wat ik heb gekregen. Dat helpt enorm."

Wanneer is de grens bij jou bereikt?

"Als ik niet meer kan reizen vanwege de thuissituatie. Soms moet ik drie weken weg en dan staat Annemieke er alleen voor met drie jonge kinderen, dat knaagt. Ook is het een onacceptabele gedachte dat ik ergens niet meer veilig vandaan zou kunnen komen." →

Hielke ontmoet vluchtelingen in Oekraïne.

Ina Hogendoorn (49)

Ik zal het nooit vergeten, het was in 2016, in Nigeria. Ik was in een vluchtelingenkamp en ik was behoorlijk kritisch. Het leek allemaal wel mee te vallen en ik kreeg vage antwoorden op mijn vragen. Totdat een lokale leider zei: 'Loop eens met me mee.'

Daar stonden we, bij kapotgeschoten huizen. Onder een afdakje van karton kookte een vrouw op een vuurtje wat bladeren, meer was er niet. Een jongetje van vier keek wezenloos voor zich uit. Normaal is een kind nieuwsgierig en springt op, maar nu gebeurde er helemaal niets. Het raakte me en méér: mijn eigen cynisme trof me. Het was voor mij een eyeopener: kijk altijd onder de oppervlakte, blijf de mens zien, ontdek de echte nood.

Je hebt heel wat leed gezien. Voel je je vaak niet machteloos?

"Ja, absoluut. Bij mijn laatste bezoek aan Darfur (Sudan) sprak ik vrouwen die waren verkracht. Ze werden medisch behandeld, maar moesten daarna terug naar huis, waar het zo weer kon gebeuren. Ik voelde me zó machteloos. Maar ik dacht: stel dat ik die vrouw was, dan zou ik het toch fijn vinden dat iemand de moeite neemt om te komen en naar mijn verhaal te luisteren. Ook al kun je de oorlog niet stoppen, het kan je wat schelen. En dat gaven deze vrouwen ook aan: 'Door jou zijn we gezien.' De vraag is dus: kan het ons wat schelen? Een zak rijst brengen is belangrijk, maar we zijn er ook om náást hen te staan. Dat doet ertoe."

Wat doet al dat leed met je, bijvoorbeeld in Afghanistan, Tigray?

"Hoewel ik best zakelijk kan zijn, kan het lijden van een ander me soms écht pijn doen. En dat moet ik dan een plek geven, soms door erover te praten met oud-collega's die dit kennen of een psycholoog. En zo'n acht jaar geleden heb ik een burn-out gekregen. Onrecht, lijden, kwaad: het zijn voor mij geen lege begrippen meer. Het is soms een hele (geloofs)worsteling: ik snap het soms gewoon niet. Ik heb nooit getwijfeld dat God bestaat, maar als Hij er is, waarom gebeurt het allemaal dan? Soms wil ik voor die worsteling weggrennen en mijn gevoel blokkeren. Maar na een tijdje weet ik dat ik erdoorheen moet, én ik weet inmiddels ook dat ik erdoorheen kom en dat mijn geloof in God er dan nog steeds is. Dat geeft wel weer rust. Tegelijk

motiveert het leed mij om mijn steentje bij te dragen. Ik kan geen oplossingen voor wereldproblemen aandragen, maar ik kan wel het leed van een man, vrouw of kind verlichten. En gelukkig raken mij ook mooie mensen en momenten. Zo zag ik dat gezinnen in een vluchtelingenkamp verweesde kinderen opvingen, geweldig!"

Kun je nog weleens genieten van vakantie, een terrasje, noem maar op?

"Het helpt mensen in nood niet als ik bijvoorbeeld niet meer op vakantie durf te gaan. Juist die ontspanning geeft mij de kracht om door te gaan. Zolang je de verantwoordelijkheid neemt om te doen wat je kan doen, kun je volgens mij ook heel goed genieten van wat je hebt gekregen." ←

HET ZOA DISASTER RESPONSE TEAM

Het noodhulpteam van ZOA heet officieel Disaster Response Team (DRT). Als een land onvoldoende capaciteit heeft om een crisis op te lossen, dan kan ZOA kijken of er noodhulp gegeven kan worden, mits

met toestemming van de overheid en bij voldoende fondsen. We lenigen de eerste nood met bijvoorbeeld voedsel en dekens, het liefst samen met lokale partners. We brengen vervolgens de nood goed in kaart, bakenen af en stellen een team samen.

INA werkt zes jaar voor ZOA, daarvoor voor andere hulporganisaties. Ze werkt deels voor DRT en deels is ze crisiscoördinator voor the Dutch Relief Alliance.

Ze heeft diverse crisisgebieden bezocht en heeft gewoond in Sudan en Afghanistan. Ina is verloofd met Arno.

HIELKE zit sinds 2017 in het DRT. Daarvoor woonde en werkte hij als trainee programmamanager voor ZOA in Uganda, samen met zijn vrouw Annemieke. Daarna werkte hij voor Dorcas. Ze hebben drie dochtertjes.

Daarom ben ik er!

Meer dan 10.000 collectanten hebben zich dit voorjaar ingezet voor mensen op de vlucht. We stellen graag drie verschillende vrijwilligers aan je voor: een online collectant, een huis-aan-huis collectant en een collecteorganisator.

Annelot Hekman
huis-aan-huis collectant

"Dat verhaal van een moeder die tijdens haar vlucht meerdere kinderen verloor door een brand, is er slechts één van al die miljoenen mensen die op de vlucht zijn. Maar wel een verhaal dat ik persoonlijk heb mogen horen en dat mij, inmiddels zelf moeder van twee kinderen, enorm heeft aangegrepen. Het vreselijke verdriet, maar ook de kracht van deze vrouw en de sprankjes hoop die ZOA haar kon bieden, is de reden dat ik collecteer. Ik kan dit soort gebeurtenissen helaas niet voorkomen, maar door te collecteren kan ik hopelijk zelf ook een sprankje hoop bieden."

Henk Fonteyn

online collectant

"Opeens stond mijn oudste zoon uit Oekraïne met zijn gezin voor de deur. Op zijn arm een van zijn tweelingdochtertjes van tien maanden. Hij zag er verreisd uit, maar we waren intens blij hem te zien. De week daarvoor was hij vertrokken uit zijn woning in een dorpje onder de rook van Kiev, samen met vrouw en dochtertjes, schoonmoeder en twee katten. De Oekraïners staat een zware tijd te wachten. Ik ben natuurlijk extra betrokken omdat mijn zoon en zijn gezin gevlucht zijn. Ik heb een digitale collectebus aangemaakt, zodat mensen het mooie werk van ZOA onder vluchtelingen kunnen steunen."

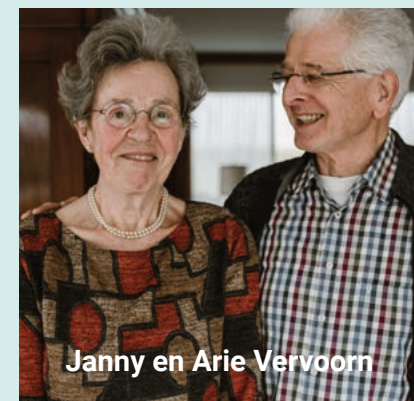
Marry de Kruijf

collecteorganisator

"Ik ben al meer dan dertig jaar collectant. Dat weet ik, omdat mijn zoon van 35 destijds als klein jongetje met mij meeliiep. Sinds 2008 organiseer ik de collecte in Waarder en Driebruggen. Wat mij motiveert, is dat ik op deze manier hulp kan bieden aan mijn naaste. Ik vind het belangrijk om dit voor vluchtelingen te doen. Het digitale aspect van de collecte vind ik wel lastig, maar de gezelligheid en het contact met (vaak hele trouwe) collectanten als ze de volle bussen komen inleveren, vind ik erg leuk."

Foke en Anne Gijsbertsen

Janny en Arie Vervoorn

Collecteorganisatoren Marry de Kruijf, Foke en Anne Gijsbertsen, Janny en Arie Vervoorn waren meer dan dertig jaar vrijwilliger! Lees hun verhaal op www.zoa.nl/vrijwilligers.

Reizende expositie
LICHT voor mensen op de vlucht

‘Laten mijn handen
Zijn handen zijn’

Meer dan 20 kunstenaars lieten zich inspireren door het thema 'LICHT voor mensen op de vlucht'. Nu is er een reizende expositie met heel gevarieerde werken die inspireren en aan het denken zetten. De artiesten willen zo ook het werk van ZOA steunen. Initiatiefnemer Willem Zijlstra: "Ik kan niet wat jullie wereldwijd doen. Maar hiermee kan ik op mijn manier een bijdrage leveren. En dat is gaaf!"

TEKST KLAASJAN BAAS // BEELD LIEUWE DE JONG, INGRID SLAA, ANDRÉ BIKKER

Van abstract tot realistisch, van gravures en schilderijen tot 3D-opstellingen – de kunstwerken in deze expositie zijn heel divers. Toch worden de kunstenaars van het christelijke kunstenaarscollectief ArsProDeo duidelijk gedreven door een beweging die een weerspiegeling is van

de missie van ZOA: hoop en licht brengen op plekken die geteisterd worden door duisternis. "Wat is er een onrecht in de wereld!", verzucht Willem Zijlstra in zijn atelier. "Maar Jezus zei al: wat je voor de minste van mijn broeders doet, doe je voor mij. En dat zie ik ZOA doen." Het inspireer-

de hem om op zijn eigen vakgebied in actie te komen, om zo iets te kunnen betekenen voor die 'minste'. "Jezus zet mij ertoe aan om mijn handen Zijn handen te laten zijn. Wat ik hier in Bussum niet kan, gebeurt wereldwijd bij jullie wel!"

LICHT

"Licht is natuurlijk geen origineel thema", erkent Willem. Door de eeuwen heen speelt licht een leidende rol in de kunst. Toch vindt hij het niet uitgekauwd. "Er is een schreeuwende behoefte aan licht, zeker in de donkere tijden die we meemaken. Bij dit thema denk ik ook aan het Licht dat van boven komt. Dan hoop ik dat ik dat licht mag weerspiegelen naar medemensen – niet alleen hier, maar ook ver weg bij de mensen die in moeilijke situaties

Lichtdragers

Draag licht! Door een T-shirt van kunstenaar André Bikker te kopen, geef je licht door, zowel door de aanschaf als het dragen. Stripfiguur Mada beleeft lichtavonturen in witkrijt op een zwarte ondergrond. Er zijn vier verschillende afbeeldingen waaruit je kunt kiezen. Op de rechtermouw staat een klein wit ZOA-logo. Het is gemaakt van biologisch katoen. Voor de dames zijn er gedetailleerde modellen met een v-hals, voor de mannen zijn er shirts met een ronde hals. Van elk verkocht T-shirt (€34,-, inclusief verzendkosten) gaat €5,- naar ZOA, waardoor wij weer licht kunnen brengen aan vluchtelingen in moeilijke omstandigheden.

Bestellen kan via de QR-code of de site andrebikker.nl. Ook leuk om een Lichtdrager cadeau te doen!

Kunstwerk uitgelicht Licht, Ingrid Slaa

Materiaal: papier-maché, porschuim, stof, gietwas. Formaat 100 x 100 cm.

Toelichting van de kunstenaar: 'Soms is het donker in je leven. Hoe fijn is het dan als iemand naast je komt zitten, zonder woorden. Er gewoon is. En een klein beetje probeert de last samen met jou te dragen. Misschien voelt alles dan net even iets lichter. Een waardevol lichtpuntje.'

‘We mogen het Licht weerspiegelen’

moeten leven. Hopelijk kunnen we via dit thema wat licht brengen in hun duistere omstandigheden."

KUNST IN DE KERK

ArsProDeo wil kunst exposeren in kerken en geloofsgemeenschappen – maar dat valt nog niet mee. "Ik ben al veertig jaar bezig om tegen de klippen op kerken warm te maken voor kunst. Daarom was ik eerst sceptisch, maar tot mijn verrassing is er veel belangstelling voor deze expositie!", aldus Willem.

Ook bij jou in de buurt?

LICHT voor mensen op de vlucht is een reizende expositie tot 2024 en komt ook graag bij jou in de buurt. Dat kan in een kerk, maar ook bijvoorbeeld op een school, in een buurtcentrum, bibliotheek of (christelijke) instelling. De tentoonstelling kan worden gecombineerd met bijvoorbeeld een collecte of sponsoractie voor ZOA. Tijdens de tentoonstelling kunnen ZOA of ArsProDeo lezingen, workshops of rondleidingen geven of meewerken aan een themadienst. Op arsprodeo.nl/ licht vind je ook:

- Actuele plaatsen en data van de expositie
  - Mogelijkheid om de expositie aan te vragen
  - Brochure met overzicht en toelichting op de werken
- Bij verkoop van de kunstwerken wordt een deel van de opbrengst aan ZOA gedoneerd.

RACE FOR REFUGEES

Doe mee met de Race for Refugees!

Kom jij ook sportief in actie voor vluchtelingen?

Houd je van een sportieve uitdaging en raakt het leed van vluchtelingen jou? Combineer dan nu je passie én compassie, en doe mee met de Race for Refugees!

Wereldwijd zijn miljoenen mensen op de vlucht. Ze zijn alles kwijtgeraakt door een oorlog of ramp. Door sportief in actie te komen, kun je voor hen een verschil maken! Lisanne van Roemburg is een van de sportievelingen: "Ik zag beelden van vluchtelingen en hoe ze alles achter moesten laten. Dat raakte me. Ik zat lekker warm op de bank, terwijl zij geen veilig

thuis hadden. Ik doe dus mee. De Race for Refugees is echt iets voor mij!" Ook Joël Voordewind trekt zijn sportieve outfit aan: "Door met deze actie mee te doen, wil ik mij inzetten voor hulp aan mensen die nu op de vlucht zijn voor bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne. Ik heb zelf dramatische verhalen van hen gehoord. Wat een leed moeten zij door-

maken!" Desirée van Kooten doet in groepsverband mee aan Race for Refugees: "Samen met leden van mijn bijbelkring zetten we ons sportief in. Zo helpen we mensen op de vlucht én leren we elkaar ook nog eens op een andere manier kennen!"

HOE WERKT HET?

Kies één van de volgende sportieve uitdagingen

Meld je aan als team of individu op raceforrefugees.com. Klik op 'Doe mee', maak een sponsorpagina aan en kies een sponsor doel. Via de link in je

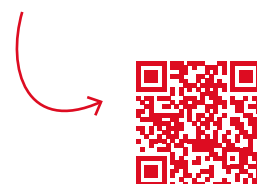
bevestigingsmail meld je je definitief aan bij een sportevenement. Vraag nu vrienden, familie en anderen om je te sponsoren en... trainen maar!

Wij helpen je met onze sporttips en support. Als het zover is, staan we samen aan de start en zorgen we voor een onvergetelijke ervaring.

OF GA VOOR JE EIGEN SPORTIEVE UITDAGING, BIJVOORBEELD IN JE REGIO.

SLUIT JE VANDAAG NOG AAN EN MAAK DIRECT EEN VERSCHIL VOOR MENSEN IN NOOD!

Wandel voor water!

ZOA vindt schoon drinkwater enorm belangrijk, niet alleen voor vluchtelingen en ontheemden, maar ook voor de plaatselijke bevolking in de crisisgebieden waar we werken. Zo zorgen we in Jemen voor systemen die het regenwater kunnen opvangen, leggen we waterpunten aan en sanitaire voorzieningen in scholen, dorpen en huizen. En in Myanmar bijvoorbeeld helpen we ontheemden met schoon drinkwater, sanitair en hygiënische producten als zeep.

Scholen kunnen meedoen aan de speciale actie: *Wandelen voor water!* In samenwerking met Simavi bieden we digitale – en op aanvraag fysieke – gastlessen. Op een leuke en interactieve manier leren kinderen over water in ons eigen land én het land waarvoor ze gaan wandelen. Na de gastlessen gaan ze sponsors zoeken voor een sportieve prestatie: 6 kilometer lopen met 6 liter water! Zo kunnen leerlingen een beetje ervaren wat leeftijdsgenootjes in sommige landen

dagelijks meemaken. Celine van basis-school De Krulder in Katwijk vertelt: "Een meneer van ZOA liet in onze klas het verschil zien tussen schoon en vies water. Wij hebben geluk dat we schoon water hebben. We lopen daarom voor het goede doel én voor de gezelligheid."

Voor meer info: zoa.nl/wandelen-voor-water.

NALATEN

Pas gaan nadenken over je erfenis als je met pensioen bent? Niet voor Ellis Samsom (55). "Het is juist zo belangrijk om hierover na te denken als je midden in het leven staat."

"Uit ervaring weet ik dat het leven kwetsbaar is, het kan zomaar voorbij zijn. Daarom heb ik mijn testament opgesteld en een deel gaat naar ZOA. Het is toch mooi dat mijn geld op een goede en zinvolle manier wordt besteed?", zegt Ellis, getrouwd met Rik Harmsen.

Ellis is niet onbekend met ZOA. Twee jaar geleden was ze interim-secretaris voor ZOA's Raad van Toezicht. Op vergaderingen werd begonnen met gebed en bijbellezen. "Ik voelde dat er verbinding ontstond, zowel verticaal als met elkaar. Ik voel me thuis bij ZOA." Ook de missie van ZOA spreekt haar aan. "ZOA is er, op het moment dat er echt nood

aan de man is. Als ik zie hoe blij mensen zijn met schoon drinkwater, zo'n heel basale levensbehoefte, dan raakt me dat. En bij ZOA zit er net iets meer in, ja, wat is het? Een extra vonkje. Ik denk dat het komt door die christelijke grondslag. ZOA straalt een bepaalde warmte en medemenselijkheid uit die zich niet laat beschrijven, die is er gewoon."

Wil je het hele verhaal van Ellis Samsom lezen? Ga dan naar www.zoa.nl/nalaten

Wil je een gesprek over nalaten aan ZOA? Neem dan contact op met: Yolenta Pater, 06 558 30718, y.pater@zoa.ngo

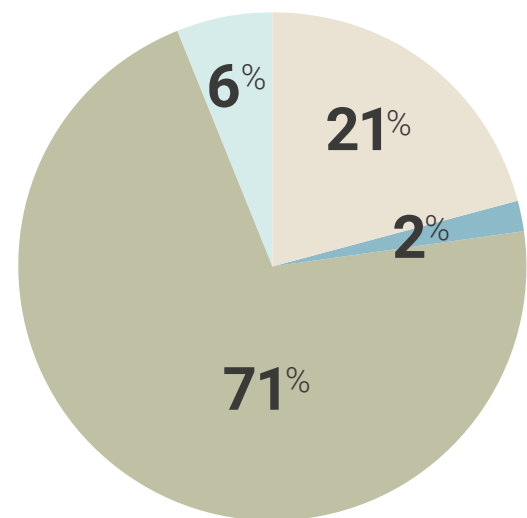
'In ZOA zit een extra vonkje'

Facts

ZOA 2021
in een notendop

Ook 2021 was, net als het jaar ervoor, een jaar met volop beperkingen door corona. Niettemin hebben we méér mensen in nood kunnen bereiken.

Ruim **2,5 miljoen**

mensen wereldwijd zijn door ons bereikt. (2020: 1,7 miljoen)

Waar bereikte ZOA de meeste mensen?

- Midden-Oosten
- Zuid-Amerika
- Afrika
- Azië

Top 5

Landen:

1. Jemen	1.770.245
2. Ethiopië	180.589
3. Colombia	155.071
4. Sudan	149.725
5. Afghanistan	116.437

Het Midden-Oosten sprong er dit jaar uit. In Jemen bereikten we meer mensen dan we van tevoren hadden gedacht met schoon drinkwater. Een prachtig resultaat!

In Zuid-Sudan leerden **2.550 boerengezinnen** (15.000 mensen) om te gaan met nieuwe technieken voor verbetering van hun oogst.

In Burundi hielpen we **25.779 mensen** bij het registreren van hun land, zodat er minder conflicten ontstonden.

In Irak trainden we **2.750 leraren, 5.400 ouders, 250 schoolhoofden en 250 studentenleiders**, zodat ze beter kunnen omgaan met kinderen die door oorlog getraumatiseerd zijn.

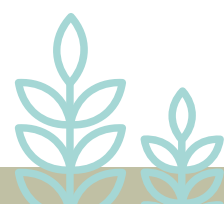
900 ontheemde gezinnen in Tigray (Ethiopië) kregen weer een dak boven hun hoofd.

Door de aanleg van een drinkwatersysteem hebben **34.427 mensen** rond de rivier de Luburizi in Oost-Congo toegang tot 40 liter schoon water per huishouden per dag.

In Colombia kregen **47.216 caminantes**, mensen die lopend uit Venezuela zijn gevlucht, elektronische cards voor inkopen onderweg.

 36.896 mensen hebben een gift gegeven aan ZOA.

Wil je ons complete jaarverslag inzien? Ga dan naar www.zoa.nl/jaarverslag

ZBA'er Martin Visscher:

'De ontmanteling van de schepping raakt me'

TEKST MONIQUE BOOM // BEELD LIEUWE DE JONG

"Ik hou van bos", zegt ZOA Business Ambassador Martin Visscher (54). Hoe meer bos, hoe beter. Voor mens, dier én milieu. Daarom zet hij zich vol passie in voor de aanplant van bomen in Ethiopië. Om onder andere ontbossing en de effecten van klimaatverandering tegen te gaan.

Klimaatverandering gaat je aan het hart?

"Wat me heel erg raakt, is de ontmanteling van de schepping. De basisopdracht die we van God hebben gekregen - de zorg voor de schepping - treden we met voeten. We nemen ons rentmeesterschap onvoldoende serieus, we koesteren onze leefomgeving niet, hoe pijnlijk is dat! En daar worden niet alleen wijzelf de dupe van, maar vooral ook kwetsbare mensen in crisisgebieden."

Ook in het dagelijks leven ben je - letterlijk - rentmeester?

"Klopt. Inmiddels heb ik als rentmeester veel ervaring met het beheer van bossen, natuurterreinen, landerijen en landgoederen. Vanuit mijn kantoor richtte ik de Dutch Millennium Foundation op om tien procent van de overwinst te kunnen inzetten voor goede doelen. Zo kwam ik in 2014 onder andere bij ZOA uit, specifiek bij het bebossingsproject in Ethiopië."

Waarom bomen planten in Ethiopië?

"Ontbossing is een groot probleem in Ethiopië, vooral in combinatie met de enorme droogte op sommige plekken. Bomen nemen CO2 op, houden water vast en gaan verwoestijning en erosie tegen. Bossen leveren werkgelegenheid - denk aan kweken, planten en toezicht -, bruikbare materialen en voedsel op. Ze zorgen dus voor een betere leefomgeving, inclusief die van vele ontheemden en vluchtelingen in dat land. Ik vind het fijn om met andere ondernemers de handen ineen te slaan om projecten als deze mogelijk te maken!"

Wil je als ondernemer ook aanhaken bij ZOA's Business Network? Scan de QR-code!

Colofon
Het ZOA-magazine is een periodieke uitgave van ZOA.
Oplage: 30.000
ISSN: 1871-0727
KvK: 41009723

Adres
Sleutelbloemstraat 45
Postbus 4130
7320 AC Apeldoorn
T 055 36 63 339
I www.zoa.nl
E info@zoa.ngo

NL46 INGB 0000 0005 50
NL02 RABO 0387 5120 12

Redactie
René Vlug
(hoofdredacteur)
KlaasJan Baas
Monique Boom
(eindredactie)
Lieuwe de Jong
(beeldredactie)
Henriëtte Buit
Anneke Bolt

Vormgeving
Deelstra en de Jong,
www.deelstraendejong.nl

Fotografie
Angenies Baar
PeterPaul Bakker
Joost Bastmeijer
Peter Caton
Joppe Hamelijncx
Lieuwe de Jong
Living Image
Marloes van der Linde
Carla Manten
Medair
Marjan van der Meer
Jilke Tanis
Maren Oude Essink
Leo de Vos

Druk
Drukkerij De Bunschoter

© ZOA. ZOA staat positief tegenover het kopiëren of vermenigvuldigen van artikelen, mits met bronvermelding. Graag ontvangen wij een bewijsexemplaar. Adresbestanden van ZOA worden niet uitgeleend of doorverkocht.

Klimaatverandering leidt tot nieuwe conflicten en meer vluchtelingen

Waar onvoldoende eten is, trekken mensen weg. Ze kunnen niet anders. Ze moeten vluchten om te overleven.

De gevolgen van klimaatverandering zijn nu al voelbaar voor de meest kwetsbaren. Door droogte of juist overstromingen mislukken oogsten, jaar na jaar. Mensen verliezen hun inkomstenbron, met alle risico's van dien. Er ontstaan conflicten over het beperkt beschikbare voedsel en water.

ZOA komt met oplossingen om mensen weerbaar te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering. Bijvoorbeeld nieuwe methoden van landbouw, veeteelt en visserij, zoals slimme manieren om het beschikbare water optimaal te benutten. Door gemeenschappen te laten samenwerken, zorgen we ervoor dat er geen nieuwe conflicten ontstaan. En door het creëren van nieuwe, duurzame 'groene banen' krijgen gezinnen weer een toekomst.

Samen maken we kwetsbare mensen weerbaar

tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Zo voorkomen we dat mensen moeten vluchten.

Lees meer op zoa.nl/klimaatvluchtelingen of scan de QR-code.

